

MARY
BEARDOVÁ
ŽENY
A MOC
MANIFEST

MARY
BEARDOVÁ
ŽENY A MOC
MANIFEST

přeložila Hana Ulmanová

Women & Power

Czech edition © Argo, 2020

Czech edition © Argo, 2020

Copyright © Mary Beard Publications Ltd, 2017

Translation © Hana Ulmanová, 2020

Cover art © Peter Dyer, 2017

ISBN 978-80-257-3347-9 (váz.)

ISBN 978-80-257-3423-0 (e-kniha)

Kniha vychází s finanční podporou Ministerstva kultury
České republiky.

Pro Helen Moralesovou

PŘEDMLUVA

Ženy na Západě mají nemálo důvodů k radosti; na to nezapomínejme. Moje matka se narodila v době, kdy Britky nesměly volit v parlamentních volbách. Dožila se ministerské předsedkyně. A ať už Margaret Thatcherovou hodnotila jakkoli, těšilo ji, že se do čísla 10 na Downing Street dostala žena, a byla pyšná, že se sama na některých těch revolučních změnách dvacátého století podílela. Na rozdíl od dřívějších generací dokázala skloubit kariéru, sňatek a dítě (pro její matku těhotenství nutně znamenalo konec učitelské dráhy). Působila jako mimořádně schopná ředitelka velké základní školy v metropolitním hrabství West Midlands. A jsem si jistá, že pro generace dívek

a chlapců, které jí byly svěřeny, byla ztělesněním *moci*.

Taky ale věděla, že to celé není tak jednoduché, že opravdová rovnoprávnost žen a mužů je pořád hudbou budoucnosti a že důvody máme nejen k radosti, ale i k hněvu. Vždycky litovala, že nešla na univerzitu, a nesobecky ji těšilo, když jsem vystudovala já. Často ji mrzelo, že její názory a hlas nemají takovou váhu, jak by doufala. A třebaže by ji metaforický výraz „skleněný strop“ udivil, jasně si uvědomovala, že čím výš stoupala na kariérním žebříčku, tím méně ženských tváří viděla.

Hodně jsem na ni myslela, když jsem obě přednášky (původně proslovené v letech 2014 a 2017 v cyklu přednášek pořádaném *London Review of Books*), na nichž je kniha založena, chystala. Chtěla jsem přijít na to, jak bych jí – a zrovna tak sobě i milionům dalších žen, které jsou nadále frustrovány v zásadě týmiž problémy – vysvětlila, jak hluboce jsou v západní kultuře zakořeněné mechanismy, které ženy umlčují, které je odmítají brát vážně

a které je odtrhávají (jak uvidíme, občas poměrně doslovně) od středisek moci. Z těchto pozic nám svět starých Řeků a Římanů může pomoci objasnit ten náš. Bavíme-li se o umlčování žen, západní kultura v něm má tisíciletou praxi.

VEŘEJNÝ HLAS ŽEN

Začít chci téměř na počátku tradice západní literatury: od prvního doloženého případu muže nabádajícího ženu, aby „sklapla“, čímž jí říká, že její hlas nemá být veřejně slyšet. Mám na mysli tu chvíli, kterou před více než třemi tisíci lety na věky ztvárnil v úvodu *Odysseje* Homér. Dnes *Odysseu* zpravidla chápeme jako epický příběh o Odysseovi, jeho dobrodružstvích a malérech při návratu z trojské války – zatímco manželka Penelopa na něj po desetiletí věrně čekala a odrážela nápadníky dotírající, aby si je vzala. *Odyssea* je ovšem stejnou měrou příběhem Telemacha, Penelopina a Odysseova syna. Příběhem jeho dospívání, postupného přerodu z chlapce v muže. Tento proces je přitom zahájen v první knize eposu, když Penelopa sestoupí ze svých soukromých komnat do velké síně paláce a najde v ní barda bavícího davu nápadníků; pje o obtížích,

jimž čelí řeční hrdinové cestou k domovu. Nepřijde jí to zábavné a přede všemi ho požádá, aby vybral jiný, veselejší kus. V tom okamžiku zasáhne mladý Telemachos: „Jdi však teď do ženských jizeb a hleď si vřetena svého a stavu,“ pronese. „Řeči, ty náleží mužům, a především mně! Já jsem pánem tu v dvorci!“ A ona se vzdálí – zpátky do horních pater.

Když mladík, kterému ještě teče mléko po bradě, okřikuje moudrou Penelopu ve středním věku, je to poněkud směšné. Výborně to však ilustruje, že se ženskému hlasu na veřejnosti nenaslouchá už tam, kde začínají písemné památky západní kultury. Navíc, jak Homér dokládá, je nedílnou součástí dospívání to, že se jinoch naučí převzít kontrolu nad veřejnou debatou a umlčí opačné pohlavi svého druhu. Přesná slova, jež Telemachos užívá, jsou rovněž důležitá. Když říká „řeči, ty náleží mužům“, používá slovo *mythos* – a nikoli ve významu, v jakém k nám doputovalo jako „mýtus“. V homérské řečtině označuje autoritativní projev na veřejnosti;

1. Na této athénské váze z 5. století př. n. l. je vyobrazena Penelopa sedící u stavu (tkaní bylo vždycky známkou poslušných řeckých manželek). Telemachos stojí před ní.